

Gemeentebreed

Gaan als geroepen

Over roepen tot het ambt

M.H. Sliggers

Bijna is het zover: de kerkenraad zal ons meedelen dat een aantal nieuwe ouderlingen en diakenen nodig is. Er treden broeders af. Hun ambtstermijn is om.

Voor de vervulling van de vakante plaatsen hebben we een regeling. Een verkiezingsregeling. Daarin wordt de lijn gevolgd dat we de kerkenraad op bepaalde broeders kunnen attenderen. De kerkenraad draagt daarna een lijst met kandidaten aan ons voor. We kiezen daaruit het nodige aantal. En de kerkenraad gaat dan over tot... Ja, tot wat? Gaat hij de gekozen broeders ‘roepen’ of ‘benoemen’? Hoe is de formulering van zijn besluit?

Is er dan verschil tussen geroepen of benoemd worden? In beide gevallen ben je toch aangesteld tot ouderling of diaken? Ja, dat is waar. De ene kerkenraad roept, de andere benoemt. En beide bedoelen hetzelfde. Toch hanteren we in ons kerkelijk spraakgebruik de term ‘roepen’. En niet ‘benoemen’. Is het dan niet het beste om in de formulering van het kerkenraadsbesluit bij dat spraakgebruik aan te sluiten? Niet slechts voor de vorm, maar vooral ook om helder te zijn naar de gemeente?

Hoe de kerk spreekt

Wanneer nieuwe ambtsdragers bevestigd worden, is de eerste vraag die zij met ‘Ja’ beantwoorden: ‘Bent u ervan overtuigd, dat *God zelf u door zijn gemeente tot deze heilige dienst geroepen heeft?*’¹

Ik zet even een paar woorden cursief. Zij geven precies aan wat we naar het Woord van God over de ambten belijden. Het gaat om een dienst in de gemeente waartoe je door God geroepen wordt. En dat gebeurt dan via de roeping door de gemeente. Roept de kerkenraad, met medewerking van de gemeente, tot de ambtsdienst, dan horen we daarin God zelf roepen. Prof. Trimp noemt dit ‘het centrale moment in de ambtsverbintenis’. God roept. Maar Hij gebruikt daarvoor het middel van de gemeente en de kerkenraad.²

Ook de kerkorde heeft het over roepen. In artikel 3, en verder in de artikelen 4 en 5 als het gaat om de predikanten, in de artikelen 20 en 23 als het gaat om de ouderlingen en diakenen. De kerkorde volgt hierin onze belijdenis. Artikel 31 van de NGB heeft het over ‘wettige verkiezing door de kerk’ (eerste alinea) en tegelijk over ‘door God geroepen worden’ (tweede alinea). Beide naast elkaar. Beide tegelijk. Begin je aan je ambtsdienst, dan ga je als geroepen. Geroepen door God. Via het roepen door kerkenraad en gemeente.³

Roepen

Waarom de voorkeur aan roepen boven benoemen, wanneer hetzelfde bedoeld wordt? Roepen heeft net iets meer klem dan benoemen. Onder een benoeming kun je om zo te zeggen makkelijker weggomen dan onder een roeping. Benoemt de kerkenraad je tot lid van een commissie, dan kun je zonder al te veel gewetensbezwaar nee zeggen wanneer je er voor jezelf niets in ziet. Voor jou is er wel een ander. Je bedankt voor de benoeming.

Roept de kerkenraad je tot ouderling of diaken, dan kun je dat veel minder makkelijk naast je neerleggen. Hier valt meer te overwegen. Het is uiteindelijk God die roept, zegt het

bevestigingsformulier. Wel door middel van zijn gemeente, maar Hijzelf is het die tot deze heilige dienst in de gemeente broeders roept en aanstelt. Word je door kerkenraad en gemeente geroepen, dan komt dat met gewicht op je af. En je ontkomt er niet aan om ernstig en in geweten en biddend daarmee om te gaan. Voor het aangezicht van God. Straks moet je kunnen zeggen dat je tot de overtuiging bent gekomen: God zelf heeft me geroepen. Het gaat dus om een hoge roeping waar je niet zomaar aan voorbij kunt gaan.

Ontheffing

Gevolg is dat de kerkenraad ook niet zomaar makkelijk ontheffing kan verlenen wanneer een geroepene daarom vraagt. Als het goed is, zal dat bij hoge uitzondering gebeuren. De redenen die daarvoor aangevoerd worden, moeten dan wel zo zwaar wegen, dat het voor God te verantwoorden is dat de roeping niet doorgaat. Ook tot zo'n beslissing kom je niet zonder dat je als geroepene en als kerkenraad de Here om innerlijke overtuiging gebeden hebt.

Voor dit punt wil ik graag aandacht vragen. Ik heb de indruk namelijk dat kerkenraden nogal eens een vraag om ontheffing krijgen die ook gehonoreerd wordt. Ik hoor dat van anderen en ik merk het in mijn omgeving ook zelf. Hoe moet je met zo'n (vraag om) ontheffing omgaan, als de roeping dan met zoveel klem komt?

Het zou beter zijn vragen om ontheffing zoveel mogelijk te voorkomen. Ik denk dat dat ook kan. Namelijk wanneer in de voorbereiding de kerkenraad zijn werk zo zorgvuldig mogelijk doet.

Criteria

Waarom dat kan? Wel, laten we de gang van zaken eens nagaan. Wanneer de kerkenraad een lijst met kandidaten gaat samenstellen, hanteert hij twee criteria waar alle overwegingen op uitkomen. Aan de hand van deze criteria stelt hij vast of een broeder voorgedragen, verkozen en geroepen kan worden. Valt de beoordeling positief uit, dan wordt de desbetreffende broeder op de lijst gezet die straks voorgedragen wordt aan de gemeente. Zo komt een lijst met kandidaten tot stand.⁴

De twee criteria zijn: geschiktheid en beschikbaarheid. Eerst weegt de kerkenraad af of een broeder gaven ontvangen heeft voor het ambt. Dus of hij geschikt is. Gekeken wordt naar wat de Schrift daarover aangeeft.⁵ Ook het bevestigingsformulier wordt erbij gepakt.

Wij kunnen de kerkenraad van dienst zijn door goed geargumenteerde de namen van bepaalde broeders voor te leggen. De 'ondertekende briefjes' waarom gevraagd wordt, zijn beslist geen formaliteit. Daar mogen we gerust werk van maken. Ze wegen mee. Laten we niet te makkelijk denken: de kerkenraad weet het zelf wel.

Blijkt een broeder geschikt te zijn, dan wordt gekeken of hij ook beschikbaar is. Zijn er belemmeringen op dit moment? Persoonlijke belemmeringen? Zijn er maatschappelijke verhinderingen? Kan hij wat zijn gezin betreft in het ambt gaan dienen? Zijn die belemmeringen er niet, zijn ze althans niet doorslaggevend, dan stelt de kerkenraad *met overtuiging* vast dat deze broeder eventueel geroepen kan worden.

Met overtuiging. Dat is dunkt me van groot belang. Is die overtuiging er niet en wordt een broeder wél op de kandidatenlijst geplaatst, bijvoorbeeld om koste wat het kost aan het dubbelgetal te komen, dan is dat geen zorgvuldig genomen beslissing. Zowel de geschiktheid als de beschikbaarheid moeten voor de kerkenraad duidelijk vaststaan. Dán kan hij straks eventueel ook met overtuiging roepen.

Vroegtijdig en goed vooroverleg met eventuele kandidaten is daarvoor nodig. Zeker de wijkouderling zal met een mogelijke kandidaat bespreken of hij beschikbaar is. Zijn eventuele belemmeringen mogelijk op te lossen? Kan daarbij hulp geboden worden?

Laten wijkouderlingen met betrokkenen serieuze gesprekken daarover hebben. Desnoods een paar keer. Bij de talstelling moet je weten hoe de feiten zijn. Het is beslist niet genoeg om een broeder en passant te vragen hoe hij 'over het ambt denkt'. Je loopt het risico later verrast te worden door feiten die je had moeten weten. Als meegedeeld wordt: 'De kerkenraad heeft, gehoord de redenen, aan br. X ontheffing verleend van zijn roeping', dan denk ik: heeft de kerkenraad die redenen bij de talstelling niet geweten of niet voldoende laten wegen?

Zeker, de kans bestaat dat er alsnog een reden voor ontheffing tevoorschijn komt waarvan de kerkenraad niet heeft kunnen weten. De broeder heeft het tot dit moment liever voor zich willen houden. Of een broeder kan ondanks veel strijd en gebed zijn twijfels niet overwinnen en niet tot innerlijke overtuiging komen dat hij gaan moet. Ondanks veel gebed blijft hem de vrijmoedigheid ontbreken. Maar ontheffing verlenen behoort wel een hoge uitzondering te blijven, willen we geen afbreuk doen aan de klem van de roeping.

Terugschrikken voor de ambtsdienst?

'Gehoord de redenen.' Wat kan je tegenhouden om, als je wel geschikt bent, jezelf ook beschikbaar te stellen?

Om te beginnen, ambtsdienst is zwaar. Dat hoeven we niet te ontkennen. Ouderling of diaken zijn is geen kleinigheid. Het vergt veel van je. Je draagt ook grote verantwoordelijkheid. Er komt heel wat op je af. Elk kerkenraadslid kan je daarover vertellen. Besef je dat, dan merk je bij jezelf misschien geen 'eerzaam streven' om opziener te willen worden.⁶ Het schrikt je juist af.

Iemand kan voor het ambt terugschrikken als hij liever carrière wil maken in zijn maatschappelijke loopbaan. Ik bedoel niet dat je een opleiding of cursus waarmee je bezig bent en die af moet, niet ook eerst wilt afmaken. Maar iemand kan de neiging hebben om ambtsdienst in de gemeente ver van zichzelf weg te zetten. Zo van: voor mij liever een ander. Weer een ander vindt ambtsdienst binnen de gemeente misschien niet zo zinvol. Als kerk moeten we juist naar buiten treden met het evangelie. Gemeenteleden kunnen dan wel voor elkaar zorgen. Drukte in het ambt is eigenlijk verkeerd gebruikte energie.

Nog weer een ander vindt dat je als ouderling of diaken te veel moet doen. Geestelijk leiding geven aan de gemeente vergt al alles van je en dan komt er ook nog eens zoveel bestuurlijke rompslomp bij. Lange kerkenraadsvergaderingen met eindeloze en nutteloze besprekingen. Je komt aan de kern van je taak niet voldoende toe. Dat geeft frustraties.

Weer een andere broeder twijfelt aan zichzelf. Hoe kunnen ze in de gemeente en op de kerkenraad mij nu wél geschikt vinden? Ik ouderling? Ik diaken?

Het lijkt me van belang om dergelijke overwegingen tijdig bespreekbaar te maken. En ze dan niet weg te wuiven, maar er serieus mee om te gaan. Er is toch heel veel moois over ambt en ambtsdienst te zeggen? Vanuit Christus, de grote en machtige herder van de schapen?

Menige kerkenraad en gemeente worstelen met het probleem van te weinig broeders die wel geschikt, maar niet beschikbaar zijn. Een worsteling die niet nieuw is.⁷ Wat doen we nu?

Bidden en werken in geloof

Vooropgaat altijd bidden. God bidden om vol te zijn van zijn Geest. En ons te leiden door de Geest. Bidden om wat ons beloofd is. Oplossingen kunnen we niet 'organiseren'.

Naast bidden ook werken. Onderwijzen en toerusten door prediking, catechese en pastoraat. Duidelijk maken waarom de Here gaven voor het ambt geeft en dragers van het ambt nodig vindt. De bevestigingsformulieren beginnen ermee.⁸ Jammer als we dat maar één keer per jaar zouden horen.

En dan tijdig met werken beginnen. Uitstekend dat er voor hen die voor het eerst ambtsdrager zijn, toerustingscursussen gegeven worden. Door de plaatselijke kerk of in classisverband. Zulke cursussen voorzien duidelijk in een behoefte. Maar waarom zouden we niet de hele gemeente toerusten, nu het ambt zo onder druk staat? Het gaat ons toch allemaal aan? Toerusting is een weg om gaven die de Geest gegeven heeft, tot ontwikkeling te brengen. Ook bij toekomstige ambtsdragers. Het geeft ons de gelegenheid om bedenkingen tegen de ambtsdienst te bespreken en weg te nemen zonder de druk van een kandidatuur. Of zelfs al van een roeping.

Alle gaven van de Geest gebruiken

Belangrijk is dat we ruimte maken voor de ambtsdragers om met de geestelijke leiding van de gemeente bezig te zijn. Hoe meer ruimte zij krijgen, hoe beter het is. Er zijn meerderen met gaven om te besturen en te organiseren. Bestuurlijke en andere zaken zijn al, zeker in grotere gemeenten, aan commissies gedelegeerd, terwijl de kerkenraad de eindverantwoordelijkheid houdt. In de kerkenraadsmap kun je van alles vinden over bestuursconcepten, regelingen en instructies voor commissies.

De Geest geeft ook meer gaven om te dienen, al ben je geen ambtsdrager. Hendriks zei het al: 'Er is in de gemeente een bonte veelheid van gaven.' En we zeggen hem met overtuiging na: 'In de gemeente moeten niet de ambtsdragers alles doen.'⁹ In pastoraat en diaconaat kunnen de ouderlingen en diakenen, en ook de predikanten, best allerlei hulp gebruiken. Hulp van gemeenteleden die daarvoor gaven gekregen hebben. Voor zulke hulp zijn vormen te bedenken. Naast de kerkelijk werker die ervoor is opgeleid, zijn de nodige 'vrijwilligers' uit eigen gemeente voorhanden.

Ik sluit af met een opmerking van Hendriks op dezelfde plaats: 'Ambtsdragers dienen, opdat de geméente gaat dienen.' Daar voeg ik dan aan toe: en gaat de geméente dienen, dan zal de roeping tot het ambt al minder een probleem zijn.

Noten:

- ^{1.} Zie Formulier voor de bevestiging van ouderlingen en diakenen, *Gereformeerd Kerkboek*, Heerenveen 2006, p. 785. Vgl. ook p. 773 en 779.
- ^{2.} C. Trimp, 'Het karakter van het kiezen van de ambtsdragers', in: *Zorgen voor de gemeente*, Kampen 1982, p. 23.
- ^{3.} Een predikant wordt *beroepen* volgens een afzonderlijke regeling. Heeft hij een beroep aangenomen, dan zegt hij 'Ja' op precies dezelfde eerste vraag als in het geval van ouderlingen en diakenen.
- ^{4.} Art. 20 KO geeft daarbij twee mogelijkheden aan: de namenlijst bevat een dubbel getal of een enkelvoudige voordracht voor het aantal vacatures. De eerste mogelijkheid heeft in dit artikel de voorkeur. De GS van Ommen 1993 heeft uitgesproken (*Acta* art.29) dat verkiezen uit een incompleet dubbel getal, het zgn. 'meertal', een aanvaardbare tussenweg is.
- ^{5.} O.m. schriftgedeelten als 1 Tim. 3:1-13 en Tit. 1:5-10.
- ^{6.} Zie 1 Tim. 3:1.
- ^{7.} Vgl. C. Trimp, 'De moeite van het 'tal-stellen'', in: *a.w.*, p. 7- 21.
- ^{8.} Zie genoemd formulier, *Gereformeerd Kerkboek*, Heerenveen 2006, p. 770, 782.
- ^{9.} A.N. Hendriks, 'De ambten als instrumentarium van de Heilige Geest', in: *Om de bediening van de Geest*, Kampen 1982, p. 20. Bij de vele literatuur over de ambten blijft dit hoofdstuk in deze nog altijd leesbare bundel zijn actualiteit houden.